

SCRISULUI

*Lucia Chitoroga, lector superior,
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”.*

Summary:

Writing is a form of expression language, it implies a symbolic communication through signs created by man , it drove from pictorial imitation of forms and objects, up to alphabetic writing; Become today the most advanced and convenient writing system adapted to all languages except some, has the advantage of using letters isolated sounds , there are qualitative differences from one language to another .

Cuvinte - cheie:

Desen, simbol, pictogramă, semn grafic, semnificație, cuvânt, scris.

Dezvoltarea produselor grafice ale umanității parcurge etape sinuoase de la pictogramele primitive pînă la scrierea contemporană, de la primitivele încercări de trasare a conturilor pînă la pictura și grafica contemporană ce au menirea de a transmite realitatea reflectată cît și cele mai intense trăiri ale autorului.

Desenele rupestre ale omului primitiv, care s-au conservat în timp, reflectă atît particularitățile vieții acelor oameni cît și capacitățile lor expresive. J.-J. Rousseau, afirmă că, prima modalitate de a scrie nu este aceea de a zugrăvi sunetele, ci obiectele însele.[1]

Activitatea pictografică era necesară, initial, pentru transmiterea de mesaje altor oameni și pentru fixarea experienței acumulate. Prim intermediul sunetelor primitive, funcția principală a căroră era comunicarea unor fapte concrete, vînătorii își avertizau semenii despre direcția de deplasare a tribului, despre numărul și specia animalelor de vînat, despre eventualele primejdii. Se presupune că la începuturi toate aceste semne erau independente de limbă, nimic mai mult decît niște semnale, simple semne, adesea prestabilite, dar întotdeauna inteligibile. Unele din aceste semnale reprezintă un ram așezat cu vîrfurile în direcția necesară. Ulterior, aceluiași scop servesc săgețile, ce nu mai foloseau la vînat, orientate cu vîrfurile în direcția dorită. Acel obiect ce-și are rădăcinile în trecutul îndepărtat al omenirii s-a păstrat pîna astăzi, drept dovadă servind săgețile pe care le desenăm pentru a indica o direcție. În curînd, acestora li s-a alăturat tendința de a transmite intuitiv tovarășului absent unele detalii ale situației – așa au apărut desenele.

Pînă să ajungă la pictografie, cînd se considera că semnul grafic exprimă conținutul vorbirii articulate, uneltele pe care la utiliza omul simbolizau și reflectau elementele incipiente ale desfășurării activității mintale. [5]

Oamenii au elaborat, pe baza desenelor, un sistem întreg de mesaje cu ajutorul căruia puteau transmite semnificații mai complexe decît simpla indicare a speciei animalelor și a direcției lor de deplasare. Acesta nu încă în acțiunea lui actuală, ci doar o prefigurare a acestuia.

Scrierea începe de la desene, care prin forma lor tradițională sugerează conținutul logic al mesajelor și în totdeauna sunt mai concrete și univoce, ceea ce minimizează posibilitatea apariției erorilor în receptarea conținutului lor. Totuși, nu toate desenele ajunse la noi din mileniiile apuse sunt scriere sau mesaj.

În prezent, omului civilizat, străin de gîndirea primitivă, îi vine greu să stabilească dacă avem de a face cu un desen „pur”, adică reprezentare a unei emoții estetice, individuale, sau cu scrierea-mesaj.

Imaginile-desen ce conțin mesaje se numesc *pictograme*. Trebuie făcută distincția între *pictograme* și *petroglife* (rocă șlefuită grosolan pe cale naturală sau sculptată rudimentar cu mîna).

Distincția dintre ele constă în faptul că, pictogramele sunt în exclusivitate desene, iar *petroglifele* includ în sine pe lîngă desene, și figuri geometrice. De exemplu, în desenele mesaj descoperite la nordul continentului american predomină pictogramele, iar la sud – petroglifele.

Toate pictogramele însă au o particularitate comună: ne aduc la cunoștință un anumit eveniment, în majoritatea cazurilor, cotidian deși uneori prezentat în secvențe. Așadar, se poate afirma că, fiecare desen corespunde unei afirmații. Posibilitățile de comunicare prin intermediul pictogramelor erau limitate în timp și spațiu, iar citirea și înțelegerea depindeau de capacitățile și experiența de viață a individului.

Romanova E.S. și Poteomkina O.F. evedențiază cinci funcții fundamentale pe care le îndeplineau pictogramele.

Prima funcție este reflectată de cele mai simple pictograme ce aveau rolul de „epistole amoroase”, și au fost găsite la indigenii nord-americani (Siberia de Nord).

A doua funcție – relatări de vînătoare, existente aproape la toate popoarele lumii încă din preistorie.

A treia funcție, o constituie formulele de natură magică și incantațiile răspîndite îndeosebi la indigenii nord-americani, precum și în Indonezia.

A patra funcție – rapoartele despre ciocnirile armate, incursiunile de pradă, campaniile de luptă, cât și inscripțiile pe morminte.

Cea de-a cincea este reprezentată de pictogramele cu caracter politic, de exemplu: petiții, contracte, recensăminte, declarații, avertizări etc.[3]

Mesajele pictografice, cel mai frecvent, apăreau sub forma unor versuri cu ritmicitate specifică, de aceea, uneori se vorbește despre poezii sau cântece pictografice.

O importanță deosebită prezintă semnele poporului Mari (partea de est a Rusiei Europene) și Saami (Suedia), locuitorii Europei de Sud, de asemenea a arabilor și a aborigenilor brazilieni, în care se observă desene rupestre ale Europei de Sud și a Americii de Nord unde găsim mâini stilizate, capul de bour etc.[2]

Pe bună dreptate, se poate considera că diferitele tipuri de pictograme, constituie prima treaptă de dezvoltare a scrisului.

Un progres considerabil în raport cu pictogramele îl reprezintă următoarea treaptă a dezvoltării scrierii, așa numita: *scriere idiografică*, dezvoltată din cea pictografică.

Deoarece cuvântul și desenul reprezintă două modalități diferite de exprimare a unuia și aceluiași obiect, oamenii la începuturi asociază desenele cu anumite cuvinte. Ei utilizează treptat, simboluri și semne cu un caracter convențional. Se poate observa însă, că multe semne și simboluri provin de la vorbirea kinestezică. Aceasta este echivalentul unui gest determinat ce a intrat deja în viața cotidiană. El se încadrează în scris cu precădere acolo unde vorbirea kinestezică operează cu mișcări sau acțiuni simbolice (ades împrumutate din magie).

De exemplu, în cultura noastră degetul arătător apropiat de buze semnifică „taci” sau „liniște”, la indienii nord-americani însă semnifică „prunc”, indicînd asupra incapacității sale de a vorbi. Prin urmare, din acest gen a rezultat apariția simbolului „prunc”, reprezentat prin două linii paralele intersectate de o a treia verticală.

Scrierea idiografică într-un anumit sens poate fi numită deja simbolică – în acele cazuri cînd prin intermediul desenelor se vrea fixarea și transmiterea către ceilalți a unor reprezentări cunoscute, exprimate prin cuvânt. Acest tip de scriere este pe larg utilizat și la popoarele contemporane, mai ales în scopuri magice, dar cel mai frecvent acesta este un simbolism strict religios, accesibil doar pentru cei consacrați.

Etapa scrierii simbolice se distinge prin tendința spre o dezvoltare rapidă. Simbolurile capătă un caracter universal, forma și conținutul lor logic se standardizează, utilizarea devine mai convențională. În paralel cu acesta, imaginile compexe în trecut se simplifică, în final predominanței

atribuindu-se un echivalent sonor. Acum semnul nu mai reprezintă semnificația cuvântului, ci fixează doar un complex sonor. Deși această scriere continua sa fie folosită cu precădere în comunicarea cu caracter istoric și religios, micșorarea numărului de caractere îl face mult mai accesibil pentru păturile largi ale populației.

Astfel, dacă la etapele inițiale ”arta scrierii” era aproape în exclusivitate apanajul preoților și ”doftorilor”, ce țineau în taină, mai târziu se produce o ruptură între scrierea simbolică și religie, scrierea încetînd să mai fie o armă a ritualurilor, pătrunde atît în palatele marilor nobili, cît și în prăvăliile tîrgoveților, iar de acolo sub o formă modificată ajunge la masele largi.

Scrierea autentica care a putut fi descifrată mii de ani mai târziu, a apărut în Egipt, și a fost cunoscută de toata lumea sub numele de *ieroglîfe* (gr. *hietros* = *sfînt*, *gliphe* = *ceea ce este tăiat, încrustat*).

Exista o altă opinie, că ieroglifile sunt mai vechi și au apărut în cultura mesopotamă, iar dezbaterile în acest sens continuă.

Incontestabil, un pas înainte a fost inventarea de către fenicieni a scrierii fonetice, care a dus la scăderea dificultății de însușire, caracteristică altor sisteme scriptice. În această perioadă scrierea aproape că atinge perfecțiunea: este în întregime fonetică, nu necesită idiograme sau alte elemente complementare și permite exprimarea unui conținut de idei mai bogat. Fiecare literă desemnează un sunet anume, fiecare sunet este redat printr-o literă. Existau doar 22 de semne prin intermediul cărora se putea exprima orice cuvînt al limbii feniciene. Anume această ușurință a servit ca motiv direct pentru răspîndirea vertiginoasă a acestui tip de scriere. Scrierea încetează să mai fie accesibilă doar celor consacrați;

Scrierea ieroglifică, semnifică evoluția psihică a omului, dezvoltarea capacitații sale de idee și adaptare la condițiile de mediu.

Alături de scrierea obișnuită treptat apare o altă ramură a artei scriptice – caligrafia. Semne grafice primitive, neîndemînatice capătă forme elegante și standardizate. [1]

Necătfînd la caligrafia relativ elaborată a primelor forme ale scrierii, fiecare popor și fiecare individualitate a interpretat aceste simboluri în maniera sa. Apoi și timpul și-a luat tributul. De pildă, la unele culturi acest proces a mers atît de departe, încît limbajul scris a ajuns să fie înțeles de masele populare. În rezultat, această limbă de piatră a dispărut, cedînd locul formelor lingvistice tinere. Exemple clasice fiind limba latină, greaca veche și dialectele grecești de după căderea Imperiului Bizantin, de asemenea, sanscrita și alte dialecte mai tîrzii ale popoarelor indigene deși aceasta se explică și prin alte motive – rezultat al cotropirii de către alte popoare.

Scrierea este un proces ale cărei etape coincid cu cele 3 mari etape ale evoluției umanității: sălbăticia, barbaria și societatea civilizată. Zugrăvirea obiectelor se potrivește popoarelor sălbatice, semnele cuvintelor și ale propozițiilor – popoarelor barbare, iar alfabetul – popoarelor civilizate.[1]

Apariția scrierii este un moment esențial în evoluția limbajului uman, este momentul când dimensiunea rațional-intelectuală a ajuns să prevaleze asupra dimensiunii intuitive originare.

Bibliografie:

1. Andronescu S. Scurtă istorie asupra scrisului. București, 1959.
2. Burlea G. Tulburările limbajului scris-citit. Iași, Polirom, 2007.
3. Loukotka Ci. Istoria pisima, Moskva, 1968.
4. Romanova, E.C., Potemkina O.F., Graficeskie metodî v psihologhiceskoi diagnostike, Moskva, Izd.Didakt, 1991.
5. Spirkin G.A. Originea limbii și rolul ei în formarea gândirii. București, Editura Științifică, 1963.
6. Verza E. Disgrafia și terapia ei. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.